

KNIHOPISNÍ AUTOŘI PODLE PŮSOBNOSTI V TERITORIU SOUČASNÉHO OLOMOUCKÉHO KRAJE

Václav Pumprla

Když jsem přebíral úkol vést projekt digitalizace Knihopisu českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století (dále jen Knihopis) ve Filozofickém ústavu Kabinetu pro klasická studia AV ČR v Praze, už tehdy jsem se snažil, aby moje účast na něm neměla jen charakter práce knihovnické a bibliografické. Tento můj úkol pochopitelně stále zůstává a na vylepšení vyhledávacích prvků v knihopisné databázi podle dalších nových aspektů se dále pracuje. Budou se pro tento účel nepochybně vyhledávat a zaznamenávat ještě další fakta podle určitých hledisek, např. další autoři, pod čímž se skrývají jména, která se v knihopisných dílech vyskytují, jako jsou překladatelé, vydavatelé, autoři básní, jména dedikovaných osob apod.

Vždy jsem měl před sebou cíl, a to zjistit, kdo byli oni autoři, kteří v té nelehké době let 1501–1800 nesli tíhu odpovědnosti – udržovat a rozvíjet český jazyk v prostředí mnohdy velmi nehostinném. Abych krátce připomněl už mé předchozí zdůvodnění této mé práce, proč jsem se omezil na knihopisné autory, chci připomenout, že k záměru mě vedly především vynikající podmínky, které Knihopis poskytuje: 1. autorská knihopisná díla jsou časově vymezena léty 1501–1800 (s jistým převisem do 19. století), 2. českým jazykem (na Slovensku s prvky slovenštiny) a 3. teritoriem zemí Koruny české a Horních Uher, což jsem vymezil hranicemi dnešní České a Slovenské republiky. Časem bych autory chtěl doplnit také jejich eventuální latinskou nebo německou produkcí. Osobně jsem se ale soustředil na biografickou část Knihopisu, přesněji na jeho díla, která mají konkrétního autora. Sestavuji komplexní biografickou databázi knihopisných autorů, zatím v počítačové podobě, na něž se budu dívat asi z 15 aspektů: místo narození a úmrtí, příslušnost k národnímu původu, řádu, náboženství apod. Tištěné příspěvky budu zatím uvádět hlavně podle místa působení autorů ve vymezeném regionu, abych tak postihl i prostorové působení oněch lidí.

Můj původní plán, tj. vypracovat 14 příspěvků (podle krajů v ČR a Praha) (slovenskou část zpracovávám samostatně), jsem musel přehodnotit z toho důvodu, že by se mi při postupném zpracovávání jednotlivých lokalit, a hlavně doplňování o nové údaje, celý soubor 1 790 autorů roztránil na 14 samostatných jednotek a dodatečně zjištěné eventuální opravy a doplňky Knihopisem daných údajů by musely být vlastně prováděny na 14 místech, což je z praktického hle-

diska neúnosné. Proto jsem zvolil variantu vypracovávání vždy jednoho souboru, který budu doplňovat a opravovat podle příruček jako jeden celek a z něho budu vybírat vždy potřebné údaje k postupně zpracovávaným lokalitám (tyto jednotlivé příspěvky nezahrnou vždy všechny mnou sledované aspekty, ty se objeví až v kompletním databázi). Jsem si vědom toho, že celý soubor bude mít na konci zpracování daleko více údajů než dosud, ale předpokládám, že jej, v jistém stavu práce na něm, vyvěsím na webové stránce. Tam si bude moci každý badatel najít další a podrobnější údaje o autorovi, jeho místě působení apod. Podstatou příspěvků bude tedy ten fakt, že bude vykazovat vždy jen dílčí hlediska o autorech zvoleného regionu a teprve konečná verze, na které pracuji, ukáže autora komplexně ze všech zpracovávaných hledisek (jichž bude, jak jsem výše podotkl, asi 15), např. knihopisní autoři podle okresů v kraji, obce podle abecedy, autoři kraje podle abecedy, příslušnost k řádům, misionářská činnost, styky s různými osobnostmi, odchody do exilu apod. Chci jen znovu upozornit, že stupeň zpracování bude vždy odpovídat stávajícímu časovému stavu celého souboru v tom určitém časovém určení.

Pro tentokrát jsem zvolil Olomoucký kraj, který je tvořen 5 okresy: Olomouc, Přerov, Prostějov, Šumperk a Jeseník. Ve textové části svého příspěvku podám autorský obraz Olomouckého kraje podle povolání osob a jejich náboženského zaměření, pokud se nějakým způsobem angažovaly v tomto kraji. Další aspekty jejich činnosti, jako okresy, v kterých působili, přehled obcí kraje celkem a v kterých obcích působili podám na internetové adrese www (?).

Je logické, že o některých osobách a jejich působení toho víme více, o jiných méně. Časem by se však „bílá místa“ o těchto osobách mohla dalším odborným bádáním zaplňovat zejména i dobrou spoluprací s místními badateli a odbornými pracovišti, jako jsou regionální badatelé, muzea nebo archivy. Protože textový rozsah příspěvku by byl neúměrně velký, rozhodl jsem se, že příspěvek bude mít část textovou, která bude uveřejněna v tomto sborníku a část webovou, kde zájemci budou moci vyhledat podrobnější data o autorech, místě jejich působení apod. Znovu jen podotýkám, že uváděná data jsou založena převážně na údajích, převzatých z Knihopisu a časem se mohou změnit.

Autory Olomouckého kraje dělím podle povolání do několika kategorií: 1. civilní zaměstnání, 2. rodáci, 3. katoličtí faráři a kněží, 4. jezuité, 5. faráři, kněží nebo kazatelé evangeličtí, 6. členové Jednoty bratrské, 7. teologové a studenti bohosloví.

1. Autoři podle civilního zaměstnání

Co se týká civilních zaměstnání jde o jména Pavel Aquilinas (asi 1567 nebo 1569), který nějaký čas učiteloval v Prostějově a byl korektorem v tiskárně vel-

mi známého a odborně zdatného tiskaře Jana Günthera (později tiskl v Olomouci). Roku 1553 se vrátil opět do Prostějova. Další osobou je Václav Maximilián Ardensbach z Ardensdorfu (17. stol.), který se roku 1677 stal přísežným lékařem v olomouckém kraji. Doktorem filozofie a lékařství byl také Ezechiel Bautschner (16. stol.), který pocházel patrně z olomouckého rodu Bautschnerů. Bližší údaje k němu zatím nejsou známy. Pedagogu zastupuje Jiří Mikuláš Brněnský (16. stol.), který byl kolem r. 1556 rektorem školy v Úsově na severní Moravě. Dalším učitelem na střední Moravě, zvláště v Prostějově, byl Jan Kherner (kolem 1560–1612). Učitelskou profesi v Olomouci zastupuje Jan Lettinger (1763–1827), katecheta, od roku 1797 profesor humaniorum tamtéž a od 31. července 1815 prefekt gymnázia v Olomouci. S Olomoucí byl úzce spjat Jan Nepomuk Alois Hanke z Hankensteina (1751–1806), který byl v Olomouci činný v několika ohledech. Studoval v Olomouci, kde r. 1768 dokončil i filozofická studia. Dne 4. října 1777 byl jmenován kustodem universitní knihovny v Olomouci. Od května 1778 zastával přitom aktuariát, což byla funkce soudního zapisovatele nebo konceptního úředníka se středoškolským vzděláním v olomoucké studijní komisi a opatroval archiv a registraturu univerzity. Po zřízení akademického lycea se vrátil z Brna do Olomouce i s knihovnou, a to v dubnu 1785. Dne 28. června 1785 byl jmenován knihovníkem v Olomouci. Kolem r. 1804 se přestěhoval do Prostějova, kde také 26. března 1806 zemřel. Řady studujících v Olomouci zastupovalo v Olomouci několik jmen. Prvním z nich jmenujeme Karla Josefa Khuna (1736–1829), který v Olomouci studoval filozofii, matematiku a etiku. Profesi vychovatelskou zastupuje Ondřej Klatovský z Dalmanhorstu (kolem 1504–asi 1551), který byl vypovězen z Čech a své útočiště našel v Olomouci, kde mu byl dne 24. září 1547 povolen pobyt. Živil se vyučováním a vychováváním šlechtické mládeže a zemřel patrně v Olomouci r. 1551. Významným reprezentantem olomoucké univerzity byl Josef Vratislav Monse (1733–1793), původně r. 1764 advokát v Olomouci, od 14. března 1768 profesor státního a později také přirozeného, římského a církevního práva na olomoucké univerzitě a r. 1769 přisedící studijní a cenzurní komise v Olomouci. Členem této komise zůstal až do jejího zrušení v r. 1782. Ze slezského Polska do Olomouce zavítal Bartoloměj Paprocký z Hlohol a z Paprocké Vůle (1540 až 1543–1614), který se po pobytu u drobnějších šlechticů stal hostem olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského z Pavlovic. Odvděčil se mu za to zejména napsáním a vydáním prvního česky psaného místopisu Moravy Zrcadla markrabství moravského (Olomouc 1591). Poté pokračoval do Čech, kde byl rovněž publikačně činný. Řady olomouckých vzdělanců a měšťanů posílil Alexander Antonius Schamsky (1687–1714), který se od pěti let vzdělával v Olomouci a ve stejném městě absolvoval také gymnázium a poslouchal práva. R. 1707 odešel na

univerzitu do Prahy, kde se stal mistrem svobodných umění a studoval lékařství. Od 18. srpna 1710 působil v Olomouci jako zemský fyzik a dne 22. srpna 1711 se stal olomouckým měšťanem. Známou osobností moravské topografie byl Franz Josef Schwoy (1742–1806), který se Olomouckého kraje dotkl také tím, že byl jeden čas zaměstnán jako účetní úředník a správce statku v Mírově, a to v letech 1763–1803. Soudcovský stav zastupuje významná osobnost celé Moravy Karel starší ze Žerotína (1564–1636), který byl roku 1607 znovu přijat mezi zemské soudce a na sněmu konaném v červenci 1608 v Olomouci byl zvolen zemským hejtnanem. Po Bílé hoře (8. listopadu 1620), když byl nucen odejít do exilu (vybral si Vratislav), prodal většinu svých statků a ponechal si pouze Brandýs nad Orlicí a Přerov, které chtěl spravovat ze Slezska. Na podzim r. 1633 se na cestě rozstonal a na svém zámku v Přerově ulehl. Časem pookřívával, avšak roku 1635 znovu velmi těžce onemocněl a 9. října 1636 v Přerově zemřel.

2. Samostatnou kategorií jsou rodáci. Řadit je budu podle místa narození a ta podle abecedy

Patrně v Dobromilicích v okrese Přerov se narodil Matauš Pačuda (16/17. stol.), nazývaný dobromilický a odtud úsudek na jeho místo narození. R. 1616 farář u sv. Havla v Praze, chtěl se státi administrátorem husitů, ale před smrtí se od této akce odvrátil. Hranice na Moravě zastupují tři autoři: První Daniel Fetter (1592–1669), později exulant, který žil mj. v Nizozemí v letech 1621 až 1632. R. 1632 se vyskytoval mezi exulanty v Lešně, kde byl dne 9. října zřízen k úřadu kněžskému. Byla mu dána na starost bratrská tiskárna. V Lešně se oženil s věšt-kyní Kristinou Poniatowskou. Druhý František Pernsteiner (– 1799), r. 1782 alumnus semináře v Brně, r. 1784 administrátor fary u sv. Tomáše v Brně, r. 1792 farář v Modřici, kde r. 1799 zemřel. Třetí Adam Šturm z Hranic (kolem 1500–1565), Český bratr, dne 15. května 1519 bakalář svobodných umění a pak vychovatel a učitel na bratrské škole v Litomyšli, ještě r. 1543. Stal se litomyšlským měšťanem, zastával úřad radního písaře, avšak na jaře r. 1548 se s bratřími vystěhoval do Pruska. V Lipníku nad Bečvou se narodil r. 1554 nebo na začátku r. 1555 Tobiáš Závorka Lipenský (zemřel r. 1614) a chodil tam také do bratrské školy. V letech 1572–1578 dosáhl pravděpodobně ve Slezsku ordinace na evangelického kněze a působil nejprve ve svém bydlišti, později na jiných místech na Moravě. V Miloticích nad Bečvou se narodil lékař Alexander Antonius Schamsky (1687–1714), který roku 1707 odešel na univerzitu do Prahy, kde se stal mistrem svobodných umění a studoval lékařství. Asi v devadesátých letech 14. stol. se narodil Petr z Mladoňovic (asi 1390–1451). Pocházel ze vsi Mladoňovice (Bladensdorf) na Úsovsku v okrese Šumperk. Byl od příchodu do Prahy oddaným stou-

pencem Mistra Jana Husa. Účastnil se r. 1415 v jeho průvodu do Kostnice jako písař pana Jana z Chlumu. Byl v Kostnici ve styku s M. Janem Husem a měl příležitost osobně poznati všechny jeho útrapy. Do Čech se vrátil r. 1415. Olomouc je zastoupena těmito autory: Ezechiel Bautschner (16. stol.), též mylně Bantschner, Bautsser, Baušner. Pocházel patrně z olomouckého rodu Bautschnerů. Doktor filozofie a lékařství. Psal se Julio-Montanus. Byl tělesným lékařem císařovny Marie, manželky Maximiliána II. (1527–1576). Vykonal cesty po Itálii, Francii a Španělsku. Dalším olomouckým autorem je Symeon Podolský z Podolí (1562–1617), který se narodil v Olomouci v roce 1562. Roku 1590 byl malířem ve službách Petra Voka z Rožmberka. Dne 1. srpna 1589 přijal městské právo Starého Města pražského. Od r. 1596 byl nějaký čas starším malířů v Praze. Od r. 1597 spravoval staroměstský orloj. Znamou osobností, která se narodila v roce 1651 v Olomouci je Bernard III. Wancke (1651–1714), člen řádu premonstrátského, doktor bohosloví, převor na Svaté Hoře, opat kláštera v Klášteře Hradisku u Olomouce. Město Prostějov zastupují Jakub Jan Nepomuk Sarkander Dukát (–1730), též Ducat, který se vyučil lazebnictví. Dne 26. ledna 1720 byl obyvatelem města Mělníka, ale nebylo mu dovoleno stát se mistrem lazebnictví. Dne 6. února 1720 se přizemil na Mělnice do hospodářství. V červenci r. 1721 ovdověl. Dne 7. června 1720 nabyt v Mělnice práva měšťanského. Dne 29. dubna 1727 byl v Mělnice konečně přijat za lazebníka. 10. října podruhé se oženil v Praze u sv. Tomáše. 17. července 1730 se připomíná na Mělnice jako rychtář. V této funkci zemřel 25. prosince 1730, když byl smrtelně postřelen. Dalším autorem je František Antonín Nedoman (–1765), který se narodil v Prostějově, od r. 1720 katolický farář v Kralicích, od r. 1726 ve Valašském Meziříčí, od r. 1727 v Přerově. Slavným přerovským rodákem je Jan Blahoslav (1523–1571), též Joannes Blasius Przeroviensis, Jan Blažek Přerovský, Joannes Blagoslaus, J. B. P. Narodil se 20. února 1523 v Přerově. Otec slul Blažek, matka Koateřina, rozená Bezperová, odtud užíval Blahoslav v mládí na studiích ve Wittenbergu též jména Joannes Blasius Przeroviensis, tj. Jan Blažek Přerovský. Později se podepisoval také Joannes Blagoslaus, nebo užíval začátečních písmen J. B. P., též zřečtělého jména svého otce Macarius a své matky Apterix. Chybně je nazýván Joan. Bohuslaus. Prvního vzdělání nabyt u správce přerovského sboru, bratra Wolfa, r. 1540 až 1547 se stal „čeledínem“ bratra Martina Michalce, správce sboru prostějovského. Mezi tím se r. 1543 zdržoval v Goldberku ve Slezsku na latinské škole Valentina Trotzendorfa, r. 1544 byl horlivým posluchačem kázání Martina Luthera ve Wittenbergu. Roku 1547 byl mu v Prostějově přidělen za „hospodáře“ Matouš Strejc, roku 1548 dostal se do Mladé Boleslavě k bratru Janu Černému čili Nigranovi. Roku 1549 byl poslán na studia do Královce, odkud se brzo vzdálil

pro tamní spory a morovou nákazu; roku 1549 byl poslán do Basileje, kde se stýkal s humanistou Zikmundem Hrubým z Jelení. Pro těžkou chorobu vrátil se již roku 1550. V roce 1551 učil na bratrské škole v Prostějově. V Mostkovicích u Prostějova se seznámil se spisovatelem první české mluvnice Benešem Optátem a začal s jejím studiem a její kritikou. Roku 1552 byl povolán k br. Janu Černému do Mladé Boleslavi, aby mu pomáhal při spisování bratrských pamětí. R. 1553 se stal v Mladé Boleslavi jáhnem a téhož roku v Přerově knězem. Když r. 1555, po smrti ochránce boleslavského sboru Arnošta Krajíře z Krajku, byl sbor tamní zavřen, odebral se Blahoslav na Moravu. Jako diplomatický zástupce Jednoty podnikl čtverou cestu do Vídně, aby získal pro Jednotu přízně arciknížete Maxmiliána a do Němec k Flaciovi Illyrikovi, ale bez úspěchu. Zato došel porozumění u Filipa Melancthona. R. 1557 zvolen byl na synodě v Slezanech s bratrem Jiřím Izraelem za biskupa Jednoty. Od r. 1558 sídlil trvale v Ivančicích. Tam se mu dostalo bezpečného útulku k uveřejnění prací a vedení tiskárny, označované symbolem „in insula hortensi“. Zemřel v Moravském Krumlově dne 24. listopadu 1571. Blahoslav psal česky a latinsky. Německy uměl nepatrně. Byl též biskupem Jednoty bratrské, bohoslovec, filolog, pedagog, hudební teoretik a praktik, písař, tj. dějepisec, archivář a knihovník Jednoty bratrské. Jiřík Bleycharinus (16/17. stol.), též Blejcharinus byl patrně podle svého rodiště zvaný Přerovským. Jeho otec byl kněz Jiří Bleycharinus, rodák opavský, děd jeho byl mlynář Bartoš Bleycharinus; český kazatel slova božího v Branici r. 1610. Byl po tři léta knězem u sv. Barbory v Opavě a tamtéž pomocníkem jiných kněží při kostele sv. Jiří a farním kostele. Knihopisný autor Amandus Kuchinka (1724–1773) se narodil 16. června 1724 v Přerově, slavné sliby člena cistercienského řádu na Velehradě složil dne 12. dubna 1746, za kněze byl ordinován dne 19. září 1750, od r. 1762 farář v Boršicích u Uherského Hradiště. Přerovským rodákem je evangelický kněz Daniel st. Philomates, ordinovaný ve Wittenbergu 6. 5. 1608, farář v moravské vsi Domaželicích nedaleko Bystřice p. Host., notář řádu kněžstva Páně evangelického v podkraji olomouckém r. 1616. Sever Moravy zastupuje Tobias Arnold (1597–12. 12. 1645), též Arnolt, narozen roku 1597 v Šumperku, který byl od r. 1618 členem jezuitského řádu a vynikl jako kazatel. Od roku 1625 byl ředitelem semináře v Praze. R. 1630 byl vyslán do Svídnice, když se tam zakládala nová jezuitská kolej. Zemřel v Kladsku dne 12. prosince 1645. Psal německy a latinsky. Významnou moravskou osobností byl Ctibor z Cimburka Tovačovský (1438–1494), též z Cymburka, který se narodil 4. dubna 1438 v Tovačově v okrese Přerov a tam také 26. června 1494 zemřel. Byl vzdělán ve válečnictví a právech. Vychován byl v utrakvismu. Latinsky uměl nepatrně. R. 1464 se stal dědicem otcovských statků. V letech 1467 až 1469 byl dvorským sudím na Moravě,

od r. 1469 až do své smrti zemským hejtmanem moravským a mistrem dvorské komory. Od r. 1475 požíval téměř moci zeměpána. R. 1480 zavedl na Moravě češtinu místo latiny do desek zemských. Hájil vždy kališnictví a M. Jana Rokycanu, byl oddán králi Jiřímu z Poděbrad, potíral odboj moravské šlechty proti němu, vedený olomouckým biskupem Tasem z Boskovic a vratislavským biskupem Joštem z Rožmberka. Porazil vratislavské a slezské odbojné vojsko v bitvě u Pačkova dne 11. července 1467. R. 1471 se přičinil o zvolení Vladislava Jagellonského českým králem. Byl literárně činný jazykem českým. V rukopisu zanechal „Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v markrabství moravském“ čili tzv. Knihu Tovačovskou. Sepsal ji mezi léty 1481 až 1490. R. 1868 ji vydal Vincenc Brandl.

Rovněž v Tovačově se narodil jiný autor, a to Jan Nason (16/17. stol.). Soudíme tak podle přízviska Towačovský. Severomoravské město Zábřeh na Moravě zastupuje známá osobnost Jiřík Strejc Zábřežský (1536–1599), který se tam narodil r. 1536. Spravoval bratrský sbor v Hranicích na Moravě a oženil se tam. R. 1575 byl členem komise pro českou konfesi v Praze, od 24. srpna 1577 byl členem úzké rady a až do r. 1594 se zúčastňoval synod. R. 1590 byl na synodě lipnické kritizován pro nekázeň a donucen k odchodu do Židlochovic. Tam zemřel 25. ledna 1599. Byl jedním z překladatelů Kralické bible a vydal r. 1587 básnickou parafrázi žalmů.

3. Kategorii katolických kněží a farářů zastupují v Olomouckém kraji tato jména (v abecedním pořádku)

Kněz Patricius Michael Auspitzer (1692–1739), r. 1716 byl vysvěcen na kněze v Olomouci. Jan Birhel (1688–1756), studoval bohosloví v Olomouci, stal se mistrem svobodných umění a filozofie a sv. bohosloví bakalářem dokonalým. Na kněze byl vysvěcen r. 1714. V letech 1715–1719 byl kaplanem v Prostějově a od 30. března 1730 farářem tamtéž. V Prostějově také dne 14. října 1756 zemřel. Místo katolického kněze zastával od sv. Jiří roku 1592 ve Smržicích u Prostějova Jan Václav Cykáda (–1618). V Kralicích na Hané od 15. května 1726 působil jako katolický farář a děkan, apoštolský protonotář, biskupský rada, konsistorní přísedící Antonín Josef Dreser (1694–1749). Ve stejné obci také 21. února 1749 zemřel. Významnou katolickou kněžskou osobností Moravy byl Jan Dubravius (asi 1486–1553), okolo roku 1511–1512 se vrátil z Itálie do vlasti a stal se sekretářem olomouckého biskupa, humanisty Stanislava Thurzy. Na základě úspěšné činnosti byl jmenován kanovníkem olomoucké kapituly, dne 7. května 1513 arcijáhnem téže kapituly; po smrti nástupce Thurzova r. 1541 byl zvolen biskupem olomouckým. Dne 27. června 1541 byla jeho volba schválena papežem a 2. ledna

1542 provedena krakovským biskupem sufraganem intronizace. Roku 1548 se přel se stavy moravskými o práva a výsady královské a markrabské, propůjčené biskupství olomouckému. Katolický kněz Sebastian Fazyanus (16. stol.) působil v 16. století nejprve v Praze, potom se odebral na Moravu a bydlel nějaký čas v Prostějově. Řeholní kněz z premonstrátského kláštera na Klášterním Hradisku u Olomouce, Leonard Jakub Haas (1720–1785), klášterním jménem Jakub, byl do 15. května 1768 farářem v Bohuňovicích u Olomouce, potom byl farářem v Nákle a od 11. června 1775 do 12. října 1785 zastával stejnou profesi v Těšeticích u Olomouce a tam také zemřel. Pozdější biskup královéhradecký, Jan Leopold z Haje (1735–1794), začínal svou církevní dráhu v Olomouci, kde nejprve konal filozofická studia. Roku 1753 dosáhl hodnosti baccalaureus formatus, 23. září 1758 byl vysvěcen na kněze a stal se ceremoniářem olomouckého biskupa. K boji proti Českým bratřím byl, z příkazu kardinála Františka z Dietrichsteina, určen katolický kněz olomoucké diecéze v 1. pol. 17. století Jiřík Hlohovský. V roce 1572 byl olomouckým kanovníkem Petr Illicinus, který v Olomouci také 29. března 1582 zemřel. Hodnosti magistra filozofie v Olomouci dosáhl Valentin Bernard Jestřábský (asi 1630–1719), který byl r. 1663 vysvěcen na kněze a ustanoven pomocníkem na faře v Lošticích v okrese Šumperk. Po r. 1617 byl čestným kanovníkem olomouckým Jan Ctibor Kotva z Freifeldu (1585–1637). Katolickým knězem, který dříve působil v Olomouci byl Jindřich Jan Lábe (1648–1693). Od r. 1720 byl katolickým farářem v Kralicích František Antonín Nedoman (–1765). Od r. 1727 působil v Přerově, kde i zemřel dne 19. srpna 1765. Budoucí farář Josef Karel Pahnost (1735–1808) nejprve studoval v Olomouci a po r. 1766 se stal farářem ve Vlkoši u Přerova, dnes součástí města Přerova. Katolický kněz Petr Perysteryus (–1568) zemřel v olomoucké diecesi r. 1568. Katolický kněz František Polášek (1757–1818), studoval v Olomouci a v Brně, vysvěcen na kněze byl r. 1781. Roku 1783 se stal profesorem bibliotiky na olomoucké univerzitě, v letech 1786–1790 byl podrektorem generálního semináře moravského, r. 1794 profesor dogmatiky na olomouckém lyceu, r. 1800 profesor pastorálky a morálky. V letech 1799 a 1802 byl rektorem olomouckého lycea. Od r. 1803 působil jako farář, děkan a konsistorní rada v Dolanech u Olomouce. R. 1816 byl ředitelem teologických studií na olomoucké univerzitě. Zemřel 4. července 1818. V Lipníku n. B. byl dne 16. října 1730 vysvěcen na kněze Václav Procházká (1711–1788). V Lipníku také spravoval školu až do r. 1762. Jan Rozenplut z Šwarcenbachu (–1602) studoval v Olomouci, kde byl vysvěcen na kněze. Roku 1580 se stal katolickým farářem v Uničově, odkud odešel pro nedostatečné důchody se souhlasem církevní vrchnosti. Roku 1588 byl jako kandidát olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského zvolen přes odpor Karla knížete z Münsterberka proboštem augusti-

niánů ve Šternberku u Olomouce. Od r. 1589 až do jara 1593 spravoval i augustiniánský klášter Všech svatých v Olomouci. Zemřel náhle dne 4. června r. 1602 ve Šternberku. V Klášterním Hradisku u Olomouce působil r. 1742 jako circator Adam Arnošt Ruebner (1715–1758), od r. 1744 pak jako německý kazatel na Svatém Kopečku u Olomouce. Členem řádu premonstrátů v Klášterním Hradisku u Olomouce byl Michal Siebenaicher (1642–1680). Známy topograf Josef Franz Jaroslav Schaller (1738–1809) byl od r. 1774 krátký čas ředitelem piaristického semináře v Bílé Vodě na Jesenicku ve Slezsku. Jan Jiří Sředovský (1679–1713) studoval v Olomouci, r. 1702 byl vysvěcen na kněze a dne 18. ledna 1703 se stal farářem v Pavlovicích u Přerova. Později byl jmenován apoštolským protonotářem a zemřel v Pavlovicích dne 18. srpna 1713 ve věku 34 let. Premonstrátem hradištského kláštera u Olomouce, mistrem svobodných umění, bakalářem bohosloví, magistrem noviců, slavným kazatelem a v letech 1739–1744 farářem v obci Bohuňovice byl Chrysostomus Xaverius Ignatius Tábořský (1696–1748). Kanovníkem olomouckým se stal Jan Adam Vratislav z Mitrovic (1673–1733). Opatem kláštera na Klášterním Hradisku u Olomouce a také převorem na Svaté Hoře u Olomouce byl Bernard III. Wancke (1651–1714). Bernard (Beruch) Zaubek z Zdětína (–1541) byl dne 30. března 1515 jmenován kanovníkem olomouckým a r. 1516 kanovníkem kroměřížským; roku 1519 se píše jako kanovník olomoucký, brněnský a kroměřížský. Roku 1525 byl jmenován prelátem scholastikem, dne 3. listopadu 1530 zvolen prvním prelátem a kapitulním děkanem v Olomouci a současně jmenován generálním vikářem olomouckého biskupa Stanislava Thurzy. V květnu r. 1540 byl sám zvolen olomouckým biskupem, avšak ještě před svým potvrzením zemřel v Olomouci dne 12. března 1541.

4. Samostatnou kategorií katolických náboženských činitelů tvoří jezuité. Uvádím je opět v abecedním pořadí

V Šumperku na Moravě se roku 1597 narodil Tobias Arnold (1597–1645), který byl od r. 1618 členem jezuitského řádu a vynikl jako kazatel. Od roku 1625 byl ředitelem semináře v Praze. R. 1630 byl vyslán do Svídnice, když se tam zakládala nová jezuitská kolej. Zemřel v Kladsku dne 12. prosince 1645. Psal německy a latinsky. Do Olomouce odešel Bohuslav Ludvík Alois Balbín z Orličné (1621–1688) a tam podlehl vlivu prefekta jezuitské koleje P. Mikuláše Łęczyckého. Na jeho pobídku vstoupil do jezuitského řádu. Jezuita Bohumír Hynek Josef Bilovský (–1725) se roku 1701 vrátil na Moravu, kde byl zprvu administrátorem ve Vrahovicích. Dne 1. listopadu 1641 vstoupil v Olomouci do jezuitského řádu Jan Boscius (1625–1676). Jiný jezuita Louis Crasius (1597–1677), nečeského původu, vyučoval bohosloví a svatému písmu v Olomouci. Člen jezuitského řádu

Tobiáš Čakert (1669–1728) studoval filozofii a bohosloví v Praze a Olomouci. Člen Tovaryšstva Jan Drachovský (1577–1644), působil nejprve jako učitel, potom jako misionář, od r. 1622 byl činný v Lipníku n. B. a okolí. V Olomouci působil také jezuita Jan Eder (1647–1708). Známa osobnost jezuitského řádu Albrecht Chanovský z Dlahé Vsi (–1643), vyučoval také v Olomouci. Jezuita Jiří Konstanc (1607–1673), roku 1647 působil na Moravě ve Šternberku jako prozatímní duchovní správce a misionář v okolí misie. V Olomouci působil a také dne 21. ledna 1742 zemřel jezuita Bernard Minetti (1692–1742). Jezuita Johann Ferdinand Opiz (1741–1812) byl poslán na filozofii do Olomouce. Přes 20 let vyučoval na jezuitských kolejích v Praze, Olomouci a jinde gramaticy, poetice, rétorice a řečtině významný člen jezuitského řádu František Pubička /Pubitschka/ (1722–1807). Dne 8. června 1583 vstoupil do jezuitského řádu a připravoval se v koleji olomoucké Šebestián Vojtěch Scypio (1565 nebo 1567–po r. 1638), roku 1620 ale z řádu vystoupil. Významný slezský spisovatel Leopold Johann Scherschnek (1747–1814) odešel roku 1762 do Olomouce na jezuitskou kolej. Rektorem olomoucké jezuitské koleje se stal Wenzel Schwertffer (1617–1680). Jezuita Matěj Václav Štajer (1630–1692) dokončil studium bohosloví v Olomouci. Aby se mohl připravit k boji s Jednotou bratrskou, byl roku 1574 přeložen do nově založené akademie v Olomouci Václav Šturm (1533–1601). Od roku 1582 pobýval opět v Olomouci, pokud nekonal vizitace. Zemřel v Olomouci dne 27. dubna 1601. Jiný významný jezuita Jan Tanner (1623–1694) učil spekulativní bohosloví v Olomouci, kde asi r. 1654 složil slib. Tamtéž byl od listopadu r. 1675 děkanem bohoslovecké fakulty a od r. 1677 kancléřem univerzity.

5. Stoupenci nekatolické víry. Jména jsou opět uvedena v abecedním pořádku

Jan Adelfus (– 1593) byl vychován u Českých bratří v Prostějově za vedení br. Blažeje. Stal se evangelickým duchovním, v letech 1577 – 1583 byl duchovním správcem církve prostějovské a „kazatelem sv. evagelium v městě Prostějově“. Roku 1610 byl Jakub Akanthydes (na počátku 80. let 16. století –) nekatolickým knězem v Konicích na střední Moravě a v roce 1623 odešel do exilu. Od r. 1564 byl Matouš Brodský (–1571) utrakvistickým děkanem v Prostějově. Zemřel tam 15. dubna 1571. Luteránský kněz Jeremiáš Denhart (16/17. stol.) se narodil buď v Šilperku /dnes Štítý/ v okrese Šumperk nebo ve Skytořině. Mikuláš Drabík (1588–1671), známý přítel Jana Amose Komenského, byl r. 1616 zřízen na kněze a působil v Drahotuších. V Bratislavě r. 1671 bezprostředně před smrtí konvertoval ke katolictví. Roku 1578 byl Jiřík Dykastus (asi 1560–1630) zřízen na kněžství a r. 1608 byl evangelickým farářem v Prostějově. Po roku 1606 byl Danyel

Johannides správcem evangelické církve v Hlinsku u Lipníka nad Bečvou. Jan Laetus (1545–1595) byl r. 1584 luteránským farářem. Roku 1551 bydlel v Prostějově nebo jeho okolí Beneš Optát (–1559), zemřel r. 1559 v Mostkovicích u Prostějova, kde byl evangelickým farářem. Martin Philadelphus Zámorský (1550–1592) se odebral do Hranic pod ochranu Křištofa Slanského. Daniel starší Philomates (16/17. stol.) byl knězem a farářem v moravské vsi Domaželice, notářem řádu kněžstva Páně evangelického v podkraji olomouckém r. 1616. Začátkem roku 1603 se stal Matěj Plorantius (–1620) farářem v Lipníku /n. B. ?/ a r. 1608 inspektorem (biskupem) evangelického kněžstva augšpurského vyznání v olomoucké diecézi se sídlem v Lipníku. Od sv. Jiří r. 1587 se stal luteránským knězem v Lošticích na Moravě Matouš Semelius (asi 1549–1622). Roku 1619 byl svého úřadu zbaven a působil potom až do své smrti dne 11. října 1622 jako učitel na škole v Lošticích. Luteránský kněz Martin Svornicius (–po r. 1614) byl v letech 1596–1602 kazatelem v Prostějově. Zemřel někdy po r. 1614, patrně v Prostějově. Po r. 1539 se dostal za faráře k sv. Petru v Prostějově Bartoloměj Synopher (16. stol.), kde sídlil bratrský biskup Martin Michalec. V Prostějově se učil a dne 28. března 1591 byl zřízen na českobratrského kněze Jan Thadeus (–1652). Evangelickým správcem církevním ve vsi Rokle /Rohle ?/ u Zábřeha na Moravě se stal Jan Tobaeides (16/17. stol.). Jiřík Třanovský (1592–1637) r. 1620 dlel nějaký čas v Těšíně a 7. září téhož roku byl tajemníkem evangelické konsistoře v Olomouci. Tobiáš Závorka Lipenský (1554 nebo 1555–1614) se roku 1570 vrátil nemocen do vlasti a usadil se v Dřevohosticích, kde si r. 1571 koupil dům a kde pobýval až do r. 1578. Pak odešel nejprve do Horních Moštěnic u Přerova k svému švagru a r. 1583 dostal novou faru u Vsetína, snad v Pržnu.

6. S Olomouckým krajem je spojena také činnost Jednoty bratrské. Její činitele uvádím opět v abecedním pořadí

Jan Augusta (1500–1572), po propuštění z vězení odešel do Mladé Boleslavi dne 26. března 1564 a začal opět vykonávat své funkce biskupa a soudce Jednoty, jichž byl za jednání o přestoupení k podobojím zbaven, ale jež mu byly v dubnu 1564 na synodě v Lipníku opět vráceny.

V Mostkovicích u Prostějova se seznámil Jan Blahoslav (1523–1571) se spisovatelem první české mluvnice Benešem Optátem a začal se obíratí jejím studiem a její kritikou. Roku 1547 byl mu v Prostějově přidělen za „hospodáře“ Matouš Strejc, roku 1548 dostal se do Mladé Boleslavě k bratru Janu Černému čili Nigranovi. Známý lékař českobratrský Jan Černý (kolem 1456–1530), r. 1499 patrně na usnesení úzké rady Jednoty bratrské přesídlil jako lékař do Prostějova. R. 1500 si zakoupil dům v tamní bratrské kolonii, založené před Kosteleckou

branou r. 1496 Vilémem z Pernštejna; v únoru 1520 působil již zase v Prostějově. Zemřel před 1. listopadem 1530.

Roku 1550 byl povolán v Prostějově do úzké rady jako konsenior Matěj Červenka (1521–1569). 5. června 1553 byl v Přerově zvolen seniorem, dne 21. ledna 1553 jmenován protonotářem Jednoty. Účastnil se literárně sporu s panem Vojtěchem z Pernštejna roku 1558 a již od roku 1556 jednání s disidenty polskými, kde zastupoval Jednotu na synodě v Lipníku dne 25. října 1558. Dne 5. června 1553 byl v Přerově přijat do úzké rady Mikuláš Dobromír (1513–1589). Vynikající osobností Jednoty bratrské byl Jan Amos Komenský (1592–1670), který byl jejím posledním biskupem. Jako více než patnáctiletý se dostal na latinskou školu v Přerově. Později, už jako čekatel kněžství, byl ustanoven r. 1614 učitelem na bratrské škole v Přerově. V listopadu roku 1627 poznal na zámku Branné, okr. Šumperk, vizionářku Kristinu Poniatovskou a stal se jejím tlumočnickem. Známý činitel Jednoty bratrské Jakub Kunwaldský (1528–asi 1578) byl roku 1568 v Přerově. Pro své dějiny Českých bratří sbíral v Lipníku n. B. materiál Jan Lasicki (1534–1600). Významným a známým členem Jednoty bratrské byl bratr Lukáš (kol. 1460–1528), který kolem r. 1482 přestoupil k Jednotě českých bratří. R. 1490 byl členem úzké rady. Jejím členem byl znovu zvolen na synodě v Přerově a zůstal jím až do své smrti. Roku 1537 byl v Přerově zvolen za biskupa Martin Michalec (1504–1547) a byla mu svěřena péče o výchovu mládeže. Stal se správcem sboru prostějovského na Moravě, zemřel dne 24. ledna 1547 v Prostějově. Na synodě přerovské r. 1594 se Pavel Slovacius (–1604) marně pokoušel, aby byl zákaz zrušen, podezření na jeho „škodlivé vady“. Jiřík Strejc Zábřežský (1536–1599) byl r. 1567 na synodě přerovské zřízen za kněze, spravoval bratrský sbor v Hranicích na Moravě a oženil se tam. Roku 1590 byl na synodě lipnické kritizován pro nekázeň a donucen k odchodu do Židlochovic. Od Dubčanského odešel Bartoloměj Synopher (16. stol.) do Zábřehu na statek moravského hejtmana Kryštofa z Boskovic, příznivce Jednoty bratrské a působil tam jako kazatel. Roku 1550 se stal Ondřej Štefan (1528–1577) v Prostějově jáhnem a r. 1564 byl přijat v Lipníku do úzké rady se sídlem v Přerově. Václav Šturm z Hranic (kolem 1500–1565) byl r. 1555 na synodě v Prostějově potvrzen na kněžství a zvolen do výboru pro úpravu Kancionálu šamotulského. Stal se správcem sboru v Lipníku a zemřel tam dne 5. října 1565. Stoupenec Jednoty bratrské Tůma Přeloučský (–1517) žil asi od r. 1498 v Přerově a 23. února 1517 v Přerově zemřel. Jiný stoupenec Jednoty bratrské, Sylvius Uberinus (16. stol.), žil od r. 1587 v Lošticích u Mohelnice, okr. Šumperk.

7. Teologové a studenti bohosloví

Lilecká jednota vyvíjela čilou činnost literární a stávala se známou i osobními styky a agitací Dubčanského a její zwingliánské zbarvení stavělo ji v očích pozorovatele zhusta do jedné řady s novokřtenci. Tak se dostala na index především u biskupa olomouckého a kapituly. Jan Dubčanský ze Zdenína (–1543) cítil již r. 1535 nutnost, aby se ucházel o veřejnou obhajobu před sněmem v Olomouci zasedajícím. K slyšení tomu sice nedošlo, zato se však opakovaly stížnosti ze strany katolické. Dubčanský obrací se znovu na Jednotu, kde po smrti Lukášově zdá se bratr Martin Škoda býti osobností povolnější. Po některých jednáních osobních smluveno rokování s moravskými Bratřimi na říjen 1531 do Prostějova, sešlo z něho pro zákaz majitele panství pana Jana z Pernštejna; polemické dozvuky provázely nezdar. Kajetán Jan Gatti (1756–po 1803) studoval bohosloví v Olomouci, vrátil se ke stavu duchovnímu a vstoupil do generálního semináře v Klášterním Hradisku u Olomouce. Od 15. října 1580 byl bakalářem na jezuitské akademii v Olomouci Jakub Halecius (16. stol.). V Olomouci studoval Antonín Chlaupěk (1714–1802). Biskupským chovancem semináře v Olomouci byl rovněž Tomáš Bernard Ignác Jelínek (1640–1687). Vychovatelem mladíků do řádu nově přijatých se v Lipníku stal Viktorin Jevina (1672–1730). Bohosloví studoval v Olomouci Diviš Neukom (1762–1806). Profesorem pastorálního bohosloví v generálním semináři v Klášterním Hradisku u Olomouce byl v roce 1784 také Václav Stach (1755–1831). Správcem kůru v jezuitském kostele v Olomouci a r. 1597 tamtéž doktorem bohosloví se stal Jan Syxt z Lerchenfelzu (–1629).

Další část příspěvku bude zveřejněna na [www strankach vkol](http://www.vkol.cz):

<http://www.vkol.cz/konf/konfer09.htm>